

1. Tshivenda Luambo Iwa Hayani Gireidi 3

Pulane ya u funza yo sedzuluswaho

TSUMBAMASHUMELE YA KUSHUMISELE KWA KHARIKHULAMU YO DZUDZANYULULWAHO YA NYAMBO KHA VHUIMO HA MUTHEO WA FHASI:

:

Kha vha dziele n̄tha zwitevhelaho:

1. Kharikhułamu yo dzudzanyululelwa u itela u swikelela khontseputi na zwikili zwa ndeme..
2. Zwikili zwothe zwo phađaladzwa kha tshifhinga tsho newaho. Zwikili na ndivho zwo dovhola u ya nga dzivhege u itela uri hu si vhe na iwanane a sa do dzhielwa n̄tha arali a songo dzhena tshikolo duvha jinwe na jinwe.
3. Magudiswa o vhekanywa nga ngona u ya nga dzivhege.
4. Hu tea u vha na u ḥhanganelano yo khwaṭhaho vhukati ha dzithero dzothe.
5. Ḥoho dzothe dza Luambo dzi tea u ḥanganelana, nyito dza duvha a dzo ngo tetshelwa tshifhinga, fhedzi-ha dzi a shumiswa duvha lothe.
6. U vhala hu tea u tevhedza zwi tevhelaho: **Tshifhinga tsho tiwaho tsha u vhala na u ḥwala (CAPS)**. Hedzi khumbudzo dzo katelwa ngauri zwi vhonala hu tshi nga hu na u fhambanayana kha kupfesesele kwa tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala na u ḥwala kha CAPS.
 - **Tshifhinga tsho tiwaho tsha u Vhala na u ḥwala** ndi tshifhinga tsho ḥanganelaho tshituku (ri nga anganyela awara) hune u Vhala ha tshigwada na u ḥwala ha Tshigwada ha itea kha minetse dza 15 u thoma. U bva afho ho ḫumanywa na zwikili zwo gudwaho kha kuitele kwa u Vhala ha tshigwada / u ḥwala ha tshigwada, mushumo wa u fhaṭa ipfi na fhungo u tea u itwa (tsumbo: Fonitiki). Hezwi zwi nga itea nga minetse dza fumi. U bva afho, hu vhalwa nga tshigwada, na vhagudi vho dzudzwa kha zwigwada zwavho u ya nga ha vhukoni havho ha u vhala. Musi vha tshi vhala na u ḥwala nga tshifhinga tsho tiwaho, hu tea u vhewa mutheo wa u ḫivha na u pfesesa zwikili zwine zwa ḫodea musi hu tshi vhalwa nga vhavhili, u vhala nga eṭhe na u ḥwala nga eṭhe zwine zwa SA KATELWE kha tshifhinga tsho u vhala na u ḥwala tsho tiwaho.
 - Tshiko kana tshinwi tsha zwikili na ndivho u bva kha masia o fhambanaho zwi tikedza hezwi, nahone a zwo ngo ima nga zwothe.
 - Ndi zwa ndeme u vhala luṭa lwa (2) vhunga lwo fara mafhungotsivhudzo a maitele
 - ATP i tea u dzudzanyiwa tshikoloni u katela pholisi na phurogireme dza tshikolo sa tsumbo, **the** phurogireme ya foniki i sedza uri ndi ufhio mubvumo u no funwa nahone nga ifhio vhege.
 - Hu tshi itwa mushumo wa tshigwada, maimo a zwikhala a tevhedzwe..
 - Vhagudisi vha tea u dzulela u davhidzana na vhagudisi vha gireidi dzo fhiraho (arali zwi tshi konadzea) u itela u ri hu sa vhe na zwikhala vhukati ha dzigireidi.

U Linga ha Tshikoloni:

- U linga uhu hu itea tshifhinga tshiñwe na tshiñwe kha vhuimo ha Muteo wa Fhasi..
- U linga hu tea u itwa kha magudiswa o funzwaho fhedzi
- Luṭa lwa 4 lwa tshikhau lu tea u shumiswa kha u linga hothe

Pulane ya u gudisa ya ንwaha 2021– Themo 3: THERO: Tshivenda Luambo Lwa Hayani Gireidi 3

Themo 1 Mađuvha 48	Vhege 1	Vhege 2	Vhege 3	Vhege 4	Vhege 5	Vhege 6	Vhege 7	Vhege 8	Vhege 9	Vhege 10
Thoho dza CAPS	U THETSHELESA NA U AMBA									
Gumočku: 45 minete (3 x 15 minete) Gumofulu: Awara 1 (4 x 15 minete)										
Khontsephuti, Zwikili na vhuvha	<ul style="list-style-type: none"> U amba nga zwe a vhuya a ḥangana nazwo vhutshiloni, sa tsumbo: mafhongo, u bvisela vhuđipfi hawe khagala na mihibulo Nga u thusiwa kha vha humbule zwine zwa ዓ bvelela kha tshitori, sa, "u lavhelesa kha thoho na kha khavara ya bugu. Vha humbula uri hu khou ዓ u bvelelani? 	<ul style="list-style-type: none"> U ita nyito nga u tou amba: u anetshela mafhongo kana u amba nga tshenzhemo na nga u tevhekana ha zwithu. U vho ita a tshi shumisa ḫivhaipfi yo engedzwaho musi a tshi amba. U ḥea mihibulo yawe nga ha u tandulula thaidzo, nga maandā kha thaidzo dza ipfi kha Mbalo. U linga vhathu e na ndivho nngede, tsumbo, u wana nga ha mushumo wa muthu. U thetshelesa tshitoria bula zwiitisi na mvelelo dzatsho 	<ul style="list-style-type: none"> U ita nyito nga u tou amba: u anetshela mafhongo kana u amba nga tshenzhemo na nga u tevhekana ha zwithu. U vho ita a tshi shumisa ḫivhaipfi yo engedzwaho musi a tshi amba. U ḥea mihibulo yawe nga ha u tandulula thaidzo, nga maandā kha thaidzo dza ipfi kha Mbalo. U vhea zwiwo nga ndila yone ya mutevhe. U shela mulenzhe kha nyambedzano, u vhudza-vho vhanwe mihibulo i no fhaṭa. 	<ul style="list-style-type: none"> U ita nyito nga u tou amba: u anetshela mafhongo kana u amba nga tshenzhemo na nga u tevhekana ha zwithu. U vho ita a tshi shumisa ḫivhaipfi yo engedzwaho musi a tshi amba. U ḥea mihibulo yawe nga ha u tandulula thaidzo, nga maandā kha thaidzo dza ipfi kha Mbalo. U vhea zwiwo nga ndila yone ya mutevhe. U shela mulenzhe kha nyambedzano, u vhudza-vho vhanwe mihibulo i no fhaṭa. U anetshela tshitoria tshi re na mathomo, vhukati na magumo. 	<ul style="list-style-type: none"> U ita nyito nga u tou amba: u anetshela mafhongo kana u amba nga tshenzhemo na nga u tevhekana ha zwithu. U vho ita a tshi shumisa ḫivhaipfi yo engedzwaho musi a tshi amba. U ḥea mihibulo yawe nga ha u tandulula thaidzo, nga maandā kha thaidzo dza ipfi kha Mbalo. U vhea zwiwo nga ndila yone ya mutevhe. U shela mulenzhe kha nyambedzano, u vhudza-vho vhanwe mihibulo i no fhaṭa. U anetshela tshitoria tshi re na mathomo, vhukati na magumo. 	NDOVHOLOLO <ul style="list-style-type: none"> U ita nyito nga u tou amba: u anetshela mafhongo kana u amba nga tshenzhemo na nga u tevhekana ha zwithu. U vho ita a tshi shumisa ḫivhaipfi yo engedzwaho musi a tshi amba. U ḥea mihibulo yawe nga ha u tandulula thaidzo, nga maandā kha thaidzo dza ipfi kha Mbalo. U vhea zwiwo nga ndila yone ya mutevhe. U shela mulenzhe kha nyambedzano, u vhudza-vho vhanwe mihibulo i no fhaṭa. U anetshela tshitoria tshi re na mathomo, vhukati na magumo. 				
Thoho dza CAPS	FONIKI									
Gumočku: Awara1nga vhege (4 x 15 minete); Gumofulu: Awara1 15 minete nga vhege (5 x 15 minetse)										
U isa phanđa na u shumisa foniki kha u ḫivhadza matshimbidzele a mupeļeto a themo.										
Khontsephuti, Zwikili na Vhuvha	<ul style="list-style-type: none"> U ḥalukanya uri miñwe mupeļeo muthihi u a imela mibvumo yo fhambanaho U ḥalukanya kuvhumbele kwa thevhekano ya themba (tsumbo 	<ul style="list-style-type: none"> U ḥalusa pfalandothe dzothe na themba dzo vanganyiwo dze dza gudwa u swika zwino. U ḥalusa maleđere ane a si pfale u bulwa hao kha maipfi. U shumisa mubvumo wa ḥedere na dzina ḥa ḥedere vhuvhili hazwo kha u peleṭa maipfi. U fhaṭa maipfi hu tshi shumiswa zwikili zwa foniki zwo funzvaho ḥarwaha U peleṭa maipfi nga ndila yone hu tshi 	<ul style="list-style-type: none"> U ḥalusa maleđere ane a si pfale u bulwa hao kha maipfi. U shumisa mubvumo wa ḥedere na dzina ḥa ḥedere vhuvhili hazwo kha u peleṭa maipfi. U fhaṭa maipfi hu tshi shumiswa zwikili zwa foniki zwo funzvaho ḥarwaha U peleṭa maipfi nga ndila yone hu tshi 	<ul style="list-style-type: none"> U shumisa maipfi ane a bulwa u fana, fhedzi a peleṭwa u fhambana. U shumisa mubvumo wa ḥedere na dzina ḥa ḥedere vhuvhili hazwo kha u peleṭa maipfi. U fhaṭa maipfi hu tshi shumiswa zwikili zwa foniki zwo funzvaho ḥarwaha U peleṭa maipfi nga ndila yone hu tshi 	<ul style="list-style-type: none"> U shumisa maipfi ane a bulwa u fana, fhedzi a fhambana thalutshedzo sa fhufha: u fhufha ha bufho kana u fhufha ha tshikhokhonono. U shumisa mubvumo wa ḥedere na dzina ḥa ḥedere vhuvhili hazwo kha u peleṭa maipfi. 	NDOVHOLOLO <ul style="list-style-type: none"> U ḥalusa maleđere ane a si pfale u bulwa hao kha maipfi. U shumisa maipfi ane a bulwa u fana, fhedzi a peleṭwa u fhambana. U shumisa maipfi ane a 				

	<p>'fh' kha fha-la, 'sh' kha sh-ambo)</p> <ul style="list-style-type: none"> U sika maipfi a tshi shuimiswa zwikili zwa foniki two funzwaho uno የwaha. U fhaṭa maipfi hu tshi shumiswa zwikili zwa foniki two funzwaho ነwaha. 	<p>shuimiswa ndivho ya foniki kha milingo i si ya fomaļa, nga vhudikumedzeli na mushumo wothe wa u tou የwala.</p>	<p>shuimiswa ndivho ya foniki kha milingo i si ya fomaļa, nga vhudikumedzeli na mushumo wothe wa u tou የwala.</p>	<ul style="list-style-type: none"> U fhaṭa maipfi hu tshi shumiswa zwikili zwa foniki two funzwaho ነwaha. U peleṭa maipfi nga ndila yone hu tshi shuimiswa ndivho ya foniki kha milingo i si ya fomaļa, nga vhudikumedzeli na mushumo wothe wa u tou የwala. 	<p>bulwa na u peletwa u fana, fhedzi a fhambana ቃhalutshedzo sa sa fhufha: u fhufha ha bufho kana u fhufha ha tshikhokhonono.</p>
--	--	---	---	---	---

Thoho dza CAPS		U VHALA <i>Ndi zwa ndeme u vhala mbuno dza 6 kha tsumbandila kha siatari ja u thoma.</i>					
Khontsephuti, Zwikili na Vhuvha	U vhala	<p>U vhala na vhagudi: Gumoθhuku: Awara1 nga vhege (3 x 20 minetse); Gumofulu: Awara1 15 minetse nga vhege (5x 15 minetse)</p> <p>U vhala nga tshigwada: Awara 2 30 minetse nga vhege (2 x 15 minete nga vhege (zwigwada zwa 2 nga ḫuvha)</p> <p>Nga muthihi/nga vhavhili: 3x nga vhege</p>					
		<ul style="list-style-type: none"> U vhala na vhagudi: Kilaşı yothe 2-3 nga vhege hu tshi shumiswa liñwalo lithihi kha vhege U vhala na vhagudi: U nea mvulatswinga ya maiwe mañwalo sa litambwa na zwirendo zwo fhambananaho 					
	U vhala na vhagudi	<ul style="list-style-type: none"> U vhala mañwalo o hudzwaho u fana na zwirendo, bugu khulwane dza zwiṭori, matambwa, phosīṭara na mañwalwa a iłekīthoroniki nga kiłasi yothe na mugudisi. U vhala bugu nga kiłasi yothe na mugudisi (u vhala na vhagudi) na u amba nga ha muhumbulo muhulwane, vhabvumbedzwa vhahulwane na ndunzhendunzhe. U fhindula mbudziso dzi re kha vhuimo ha n̥tha dzi no bva kha mañwalo e a vhalwa, tsumbo, arali makhulu wawe vho mu vhudza u ri? U shumisa ḫalusaipfi u wana maipfi maswa na ḫalutshedzo yao. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhala mañwalo o hudzwaho u fana na zwirendo, bugu khulwane dza zwiṭori, matambwa, phosīṭara na mañwalwa a iłekīthoroniki nga kiłasi yothe na mugudisi. U sauanya mafhungomatsivhudzi are kha mañwalo a girafiki, tsumbo, khungedzelo, zwifanyiso, girafu na tshati. U vhala bugu nga kiłasi yothe na mugudisi (u vhala na vhagudi) na u amba nga ha muhumbulo muhulwane, vhabvumbedzwa vhahulwane na ndunzhendunzhe. U buluuri tshiṭori tsho takalelwa naa a kona u imela phindulo yawe, tsumbo, ndi funa hetshi tshiṭori ngauri tshi nkumbudza....? U fhindula mbudziso dzi re kha vhuimo ha n̥tha dzi no bva kha mañwalo e a vhalwa, tsumbo, arali makhulu wawe vho mu vhudza u ri....? U shumisa ḫalusaipfi u wana maipfi maswa na ḫalutshedzo yao. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhala mañwalo o hudzwaho u fana na zwirendo, bugu khulwane dza zwiṭori, matambwa, phosīṭara na mañwalwa a iłekīthoroniki nga kiłasi yothe na mugudisi. U vhala zwirendo zwo fhambanaho zwi elanaho na ḫoho ha rerwa nga hazwo (tshivhumbeo na ḫhalutshedzo, maipfi o ḫangiwaho) U buluuri tshiṭori tsho takalelwa naa a kona u imela phindulo yawe, tsumbo, ndi funa hetshi tshiṭori ngauri tshi nkumbudza....? U fhindula mbudziso dzi re kha vhuimo ha n̥tha dzi no bva kha mañwalo e a vhalwa, tsumbo, arali makhulu wawe vho mu vhudza u ri....? U shumisa ḫalusaipfi u wana maipfi maswa na ḫalutshedzo yao. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhala mañwalo o hudzwaho u fana na zwirendo, bugu khulwane dza zwiṭori, matambwa, phosīṭara na mañwalwa a iłekīthoroniki nga kiłasi yothe na mugudisi U sauanya mafhungomatsivhudzi are kha mañwalo a girafiki, tsumbo, khungedzelo, zwifanyiso, girafu na tshati. U vhala bugu nga kiłasi yothe na mugudisi (u vhala na vhagudi) na u amba nga ha muhumbulo muhulwane, vhabvumbedzwa vhahulwane na ndunzhendunzhe. U buluuri tshiṭori tsho takalelwa naa a kona u imela phindulo yawe, tsumbo, ndi funa hetshi tshiṭori ngauri tshi nkumbudza....? U fhindula mbudziso dzi re kha vhuimo ha n̥tha dzi no bva kha mañwalo e a vhalwa, tsumbo, arali makhulu wawe vho mu vhudza u ri....? U shumisa ḫalusaipfi u wana maipfi maswa na ḫalutshedzo yao. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhala zwirendo zwo fhambanaho zwi elanaho na ḫoho ha rerwa nga hazwo (tshivhumbeo na ḫhalutshedzo, maipfi o ḫangiwaho) U buluuri tshiṭori tsho takalelwa naa a kona u imela phindulo yawe, tsumbo, ndi funa hetshi tshiṭori ngauri tshi nkumbudza....? U fhindula mbudziso dzi re kha vhuimo ha n̥tha dzi no bva kha mañwalo e a vhalwa, tsumbo, arali makhulu wawe vho mu vhudza u ri....? U shumisa ḫalusaipfi u wana maipfi maswa na ḫalutshedzo yao. 	<p>NDOVHOLOLO</p> <ul style="list-style-type: none"> U vhala zwirendo zwo fhambanaho zwi elanaho na ḫoho ha rerwa nga hazwo (tshivhumbeo na ḫhalutshedzo, maipfi o ḫangiwaho) U buluuri tshiṭori tsho takalelwa naa a kona u imela phindulo yawe, tsumbo, ndi funa hetshi tshiṭori ngauri tshi nkumbudza....?

U vhala nga tshigwada	<ul style="list-style-type: none"> U vhala u sa buli na u vhalela n̄ha zwi re buguni e kha u vhala nga tshigwada tshi no khou sumbedziwa ndila nga mugudisi, zwi amba uri tshigwada tshothe tshi khou vhala tshit̄ori tshithihi. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhala u sa buli na u vhalela n̄ha zwi re buguni e kha u vhala nga tshigwada tshi no khou sumbedziwa ndila nga mugudisi, zwi amba uri tshigwada tshothe tshi khou vhala tshit̄ori tshithihi. U shumisa maitele a u d̄ikhakhulula musi a tshi vhala, u vhalulula, u awela. U vhala a tshi vho tou elela na mutsindo e nawo, a tshi bula maipfi nga ngona nahone nga vhuronwane. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhala u sa buli na u vhalela n̄ha zwi re buguni e kha u vhala nga tshigwada tshi no khou sumbedziwa ndila nga mugudisi, zwi amba uri tshigwada tshothe tshi khou vhala tshit̄ori tshithihi. U shumisa foniki, mbumbano ya maipfi u dikhouda zwikili vha tshi vhala maipfi a songo doweleaho. U d̄itola musi a tshi vhala kha u elelwa ipfi na u j̄i pfesesa. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhala u sa buli na u vhalela n̄ha zwi re buguni e kha u vhala nga tshigwada tshi no khou sumbedziwa ndila nga mugudisi, zwi amba uri tshigwada tshothe tshi khou vhala tshit̄ori tshithihi. U shumisa maitele a u d̄ikhakhulula musi a tshi vhala, u vhalulula, u awela. U vhala marwalo o fhambanaho, tsumbo, marwalo la jitambwa. U vhala a tshi vho tou elela na mutsindo e nawo, a tshi bula maipfi nga ngona nahone nga vhuronwane. U d̄itola musi a tshi vhala kha u elelwa ipfi na u j̄i pfesesa. 	<ul style="list-style-type: none"> U vhala u sa buli na u vhalela n̄ha zwi re buguni e kha u vhala nga tshigwada tshi no khou sumbedziwa ndila nga mugudisi, zwi amba uri tshigwada tshothe tshi khou vhala tshit̄ori tshithihi. U vhala a tshi vho tou elela na mutsindo e nawo, a tshi bula maipfi nga ngona nahone nga vhuronwane U shumisa foniki, mbumbano ya maipfi u dikhouda zwikili vha tshi vhala maipfi a songo doweleaho. U d̄itola musi a tshi vhala kha u elelwa ipfi na u j̄i pfesesa. 	<p>NDOVHOLOLO</p> <ul style="list-style-type: none"> U vhala u sa buli na u vhalela n̄ha zwi re buguni e kha u vhala nga tshigwada tshi no khou sumbedziwa ndila nga mugudisi, zwi amba uri tshigwada tshothe tshi khou vhala tshit̄ori tshithihi. U vhala a tshi vho tou elela na mutsindo e nawo, a tshi bula maipfi nga ngona nahone nga vhuronwane U shumisa foniki, mbumbano ya maipfi u dikhouda zwikili vha tshi vhala maipfi a songo doweleaho. U d̄itola musi a tshi vhala kha u elelwa ipfi na u j̄i pfesesa.
	<ul style="list-style-type: none"> U d̄ivhalela ene muñe bugu dzo vhaliwaho kha u vhala na vhagudi, bugu dza zwītori na bugu dzi no bva kha khona ya u vhala na marwe marwalo o vhaliwaho mathomoni, kha u vhala na u diimisa ha mugudiswa. U vhalela n̄ha a tshi vhalela muñwe ngae. 	<ul style="list-style-type: none"> U d̄ivhalela ene muñe bugu dzo vhaliwaho kha u vhala na vhagudi, bugu dza zwītori na bugu dzi no bva kha khona ya u vhala na marwe marwalo o vhaliwaho mathomoni, kha u vhala na u diimisa ha mugudiswa. U vhala marwalo awe na a vhañwe. U diwanelo mafhungo ene muñe kana vhe vhavhili kha bugu dzi si dza fikishini. 	<ul style="list-style-type: none"> U d̄ivhalela ene muñe bugu dzo vhaliwaho kha u vhala na vhagudi, bugu dza zwītori na bugu dzi no bva kha khona ya u vhala na marwe marwalo o vhaliwaho mathomoni, kha u vhala na u diimisa ha mugudiswa. U vhala marwalo awe na a vhañwe. U diwanelo mafhungo ene muñe kana vhe vhavhili kha bugu dzi si dza fikishini. U vhala marwalo awe na a vhañwe. 	<ul style="list-style-type: none"> U d̄ivhalela ene muñe bugu dzo vhaliwaho kha u vhala na vhagudi, bugu dza zwītori na bugu dzi no bva kha khona ya u vhala na marwe marwalo o vhaliwaho mathomoni, kha u vhala na u diimisa ha mugudiswa. U vhala marwalo awe na a vhañwe. U diwanelo mafhungo ene muñe kana vhe vhavhili kha bugu dzi si dza fikishini. U vhalela n̄ha a tshi vhalela muñwe ngae. 	<ul style="list-style-type: none"> U d̄ivhalela ene muñe bugu dzo vhaliwaho kha u vhala na vhagudi, bugu dza zwītori na bugu dzi no bva kha khona ya u vhala na marwe marwalo o vhaliwaho mathomoni, kha u vhala na u diimisa ha mugudiswa. U vhala marwalo awe na a vhañwe. U diwanelo mafhungo ene muñe kana vhe vhavhili kha bugu dzi si dza fikishini. U vhalela n̄ha a tshi vhalela muñwe ngae. 	
Thoho dza CAPS	<p>U NWALA: U vhala na mugudi, na u vhala nga muthihi Awara1 nga vhege (3 x 20 minetse).</p>					
Khontsephuti, Zwikili na Vhuvha	<ul style="list-style-type: none"> <i>U shumisa u ñwala rothe u sumbedzela u shumisa zwiga, marwalo na zwipiða zwa tshipitshi nga ndila yone.</i> <i>U shumisa nyito dzau ñwala rothe u funza zwiga, marwalo na tshaka dzo fhambanaho dza mafhungo</i> <p><i>U ñea fureme ya u ñwalela u thusedza vhana u ñwala zwītori zwavho</i></p>					
	<ul style="list-style-type: none"> U shela mulenzhe kha nyambedzano ya u khetha thoho ine ya ñwaliwa 	<ul style="list-style-type: none"> U ñwala marwalo ano kwama ene muñe wa tshaka dzo fhambanaho: dayari, luñwalo lwa vhushaka na u 	<ul style="list-style-type: none"> U ñwala marwalo ano kwama ene muñe wa tshaka dzo fhambanaho: dayari, luñwalo lwa vhushaka na u 	<ul style="list-style-type: none"> U ñwala marwalo ano kwama ene muñe wa tshaka dzo fhambanaho: dayari, luñwalo lwa vhushaka na u 	<ul style="list-style-type: none"> U ñwala marwalo ano kwama ene muñe wa tshaka dzo fhambanaho: dayari, luñwalo lwa vhushaka na u 	<p>REVISION</p> <ul style="list-style-type: none"> U ñwala marwalo ano kwama ene muñe a tshaka

	<p>ngayo.</p> <ul style="list-style-type: none"> U ñwala tshiɔtori tshawe ene muñe, kana tshiñwe-vho tshine tsha ðivhea kana mañwalo mañwe-vho a u ñisikela e kha mafhungo a no swika fumi. U shumisa nga ngona zwifhinga/makhathi a sa konđi, tshifhinga tsha zwino, tsho fhiraho na tshidahoTsumbo, U khou u vhall bugu. Vho vhona TV mulovha vhusiku. 	<p>ṭalutshedza zwithu.</p> <ul style="list-style-type: none"> U ita mañweledzo khathihi na u rekhoda mafhungomatsivhudzi, tsumbo, u shumisa mapa ya muhumbulo, thebulu, nothisi, nyolo kana tshati. U shumisa zwiga nga ndila yone; małedere danzi, tshiawelo, khoma, zwiga zwambudziso, zwigarukela na zwiðevhe. U shumisa ndivho ya foniki naya mupeleto musi a tshi ñwala maipfi e a si a ñoweleso. U fhaṭa bannga ya maipfi na ḥthalusaipfi yawe muñe. 	<p>ṭalutshedza zwithu.</p> <ul style="list-style-type: none"> U ñwala na u ḥtalutshedza tshiɔtori a tshi itela u shela mulenzhe kha bugu ya ñaiburarinya kiłasi. U shumisa tshaka dzo fhambanaho dza mafhungo musi a tshi ñwala, tsumbo, zwitatamennde, mbudziso na malaeli. U shumisa zwiga nga ndila yone; małedere danzi, tshiawelo, khoma, zwiga zwambudziso, zwigarukela na zwiðevhe. U ḥtalukanya na u shumisa madzina, małaluli, maiti na maładzisi nga ngona. U shumisa ndivho ya foniki naya mupeleto musi a tshi ñwala maipfi e a si a ñoweleso. U vhala mañwalwa a iwe mune kha kilasi U fhaṭa bannga ya maipfi na ḥthalusaipfi yawe muñe 	<p>zwithu.</p> <ul style="list-style-type: none"> U ita mañweledzo khathihi na u rekhoda mafhungomatsivhudzi, tsumbo, u shumisa mapa ya muhumbulo, thebulu, nothisi, nyolo kana tshati. U ita mvetomveto, a ñwala, u khwinisa na u anđadza tshiɔtori tshawe tsha pharagirafu dzine dza hovhelela mbili (mitaladzi ya fumi kana u fhira), a tshi fha thoho. U ḥtanganya mafhungo a tshi shumisa małanganyi, tsumbo, na, fhedzi, ngauri. U shumisa ndivho ya maipfi yo fhambanaho kha u ita uri zwe a ñwala zwi takadzese. U vhala mañwalwa a iwe muñe U fhaṭa bannga ya maaipfi na ḥthalusaipfi yawe muñe. 	<p>ṭalutshedza zwithu.</p> <ul style="list-style-type: none"> U ita mañweledzo khathihi na u rekhoda mafhungomatsivhudzi, tsumbo, u shumisa mapa ya muhumbulo, thebulu, nothisi, nyolo kana tshati. U ita mvetomveto, a ñwala, u khwinisa na u anđadza tshiɔtori tshawe tsha pharagirafu dzine dza hovhelela mbili (mitaladzi ya fumi kana u fhira), a tshi fha thoho. U ḥtanganya mafhungo a tshi shumisa małanganyi, tsumbo, na, fhedzi 'ngauri.' U ḥtalukanya na u shumisa madzina, małaluli, maiti na maładzisi nga ngona. U shumisa ndivho ya maipfi yo fhambanaho kha u ita uri zwe a ñwala zwi takadzese. U vhala mañwalwa a iwe muñe kha kiłasi U fhaṭa bannga ya maipfi na ḥthalusaipfi yawe muñe. 	<p>dzo fhambanaho: dayari, luñwalo lwa vhushaka na u ḥtalutshedza zwithu.</p> <ul style="list-style-type: none"> U shumisa zwiga nga ndila yone; małedere danzi, tshiawelo, khoma, zwiga zwambudziso, zwigarukela na zwiðevhe. U shumisa ndivho ya maipfi yo fhambanaho kha u ita uri zwe a ñwala zwi takadzese.
--	--	--	---	---	--	--

Thoho dla CAPS	MUNWALO Awara1 nga vhege (4 x 15 minetse) Vhagudi vha isa phanđa na u shumisa mañwalo a muñwalo wa małedere, vha thoma u ñwala mupombo mafheloni a themo. Ngudo ya muñwalo i ñdo sedza kha u ita ndowendowé kha małedere małuku na kha mahulwane na isa phanđa u ñodea ha muñwalo muswa. Vhagudi vha isa phanđa na u shumisa mañwalo a muñwalo wa małedere (tsumbo, buguni) vha thoma u ñwala mupombo.					
	Khontsephuti, Zwikili na Vhuvha <ul style="list-style-type: none"> U rathela kha mañwalwa a u pomba kha zwoñthe zwe a ñwala wo rekhodiwaho, tsumbo, datumu, dzina ña ñwana na mañwalwa awe. 	<ul style="list-style-type: none"> U ñwalulula mañwalo a re khabodo, bugupfarwa, na kha garaña dza mushumo na zwiñwe nga ngona a tshi sedzeso kuvhumbele kwa ñedere na u thalanganya maipfi kha u ñwala ha u pomba. U ñwala nga u engedza luvhilo 	<ul style="list-style-type: none"> U ñwalulula mañwalo a re khabodo, bugupfarwa, na kha garaña dza mushumo na zwiñwe nga ngona a tshi sedzeso kuvhumbele kwa ñedere na u thalanganya maipfi kha u ñwala ha u pomba. U ñwala nga u engedza luvhilo 	<ul style="list-style-type: none"> U ñwalulula mañwalo a re khabodo, bugupfarwa, na kha garaña dza mushumo na zwiñwe nga ngona a tshi sedzeso kuvhumbele kwa ñedere na u thalanganya maipfi kha u ñwala ha u pomba. U ñwala nga u engedza luvhilo 	<ul style="list-style-type: none"> U ñwalulula mañwalo a re khabodo, bugupfarwa, na kha garaña dza mushumo na zwiñwe nga ngona a tshi sedzeso kuvhumbele kwa ñedere na u thalanganya maipfi kha u ñwala ha u pomba. U ñwala nga u engedza luvhilo 	<ul style="list-style-type: none"> U ñwalulula mañwalo a re khabodo, bugupfarwa, na kha garaña dza mushumo na zwiñwe nga ngona a tshi sedzeso kuvhumbele kwa ñedere na u thalanganya maipfi kha u ñwala ha u pomba. U ñwala nga u engedza luvhilo

						luvhilo	
Ndivho thangeli	Themo 2 tshiko kana tshinwi tsha khonsephuti, zwikili na vhuvha.						
Zwishumiswa(nga nn̄da ha bugupfarwa) u ḥuṭula dzangalelo ḥa u guda	Thevhekano/Serisi ya u Vhala Garaṭatai Bugu dza u shumela dza DBE Zwifanyiso Phositara	Thevhekano/Serisi ya u Vhala Garaṭatai Bugu dza u shumela dza DBE Zwifanyiso Phositara	Thevhekano/Serisi ya u Vhala Garaṭatai Bugu dza u shumela dza DBE Zwifanyiso Phositara	Thevhekano/Serisi ya u Vhala Garaṭatai Bugu dza u shumela dza DBE Zwifanyiso Phositara	Thevhekano/Serisi ya u Vhala Garaṭatai Bugu dza u shumela dza DBE Zwifanyiso Phositara	Thevhekano/Serisi ya u Vhala Garaṭatai Bugu dza u shumela dza DBE Zwifanyiso Phositara	
Ndingo ya u guda	U bva kha CAPS yo dzudzanyululwaho Luṭa Iwa 4, siatari 6 - 10		<ul style="list-style-type: none"> Nyito dici fanela u sedzwa na u lingwa kha ngudo dza ḫuvha nga ḫuvha kha luambo. A si zwikili zweṭhe zwi no tea u lingwa fhedzi zwi tea u nea vhagudi zwikhala zwa u sumbedza vhukoni ha oraṭa, ha u ita na u nwala. U linga hu tea u vha hone arali khontseputi yo funzwa vhagudi vha wana tshikhala tsha u ita ndowendōwe. U linga ha nyito dza oraṭa dici nga ḥanganyisa na Zwikili zwa Vhutshilo na Mbalo arali zwi tshi nga konadzea. U linga ndi maitele o pulaniwaho ane a dzulela u nitwa u kuvhanganya, u rekhoda, u ḥalutshedza u shumisa na vhiga mafhungo a mvelele na vhukoni ha nwana kha u bvelela ha n̄divho , zwikili na mavhonele Ndi zwa ndeme u dzhieila n̄tha uri nyito iñwe na iñwe ya u linga i songo vhonala i thungo fhedzi i tea u paṭekana na maitele a u linga hu dzulelaho u itwa <ul style="list-style-type: none"> Nyito ya u linga ndingo yo itwa nga zwipiḍa zwo vhalaho zwa Luambo kha gireidi 1-3. Ndi zwa ndeme u dzhieila n̄tha uri mulayo wa u linganyisa na u ḥanganyisa hu bveledzwaho kha "tshifhinga tsho sedzaho kha u Vhala na u Nwala" (siatari 11-12, FP TPKL Luambo lwa hayani khethekanyo 2) u tea u nea tshivhumbeo tsha nyito ya ndingo hune zwa konadzea. U itela u bveledza phurogireme ya u linga. Nyito ya u linga i tea u dzudzanyiwanga ndila ine ha vha na ndinganyisoya zwikili zwi lingiwaho. Izwi zwi ita zwi ita uri hu sa lingiwe zwikili zwithihi zwa khontseputi ha litshiwa zwiñwe; → Kha vha shumise nyangaredzo ya gireidi yeneyo kha Khethekanyo 3 ya TPKL (nyambo dzoṭhe) (kha iyi Pulane ya nwaha ya u funza) sa tsumbamashumele ya u angaredza.e → Mushumo wa u katela magudiswa sa zwo sumbedzwaho kha Khethekanyo 3 ndi wa themo a si wa vhege nga vhege na u nanga magudiswa/zwikili na n̄divho zwi songo siatshikhala kha themo dzoṭhe n̄na. 				
U linga ha tshikoloni Tsumbo ya nyito ya linga			<p>U thetselesa na U amba:</p> <ul style="list-style-type: none"> U nea mihibulo yawe nga ha u tandulula thaidzo, nga maand̄a kha thaidzo dza ipfi kha Mbalo. U amba tshiṭori tshi re na mathomo, vhukati na magumo. <p>Foniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> Oraṭa na ndowendōwe: U ḥalusa maledere u sa buli kha maipfi. (Tshifhinga tsha u vhala tsho tiwaho: Tsho lavhelesa tshitenwa tsha Foniki) U nwala: U peleta maipfi nga ndila yone hu tshi shumiswa n̄divho ya foniki kha milingo i si ya fomaṭa, nga vhuḍikumedzeli na mushumo woṭhe wa u tou nwala. <p>U vhala:</p> <ul style="list-style-type: none"> Oraṭa: U vhala nga tshigwada (GGR) U vhalela mbiluni na u vhalela n̄tha zwi re buguni e kha u vhala nga tshigwada tshi no khou sumbedziwa ndila nga mugudisi, zwi amba uri tshigwada tshoṭhe tshi khou vhala tshiṭori tshithihi. U shumisa zwikili zwa foniki, mbumbano ya maipfi u dikhouda zwikili vha tshi vhala maipfi a songo ḫoweleaho. (Tshifhinga tsha u vhala tsho tiwaho) 				

- U qitola musi a tshi vhala kha u elelwa ipfi na u ji pfesesa. (**Tshifhinga tsha u vhala tsho tiwaho**)

- Zwikili zwa tholokanyondivho (**Tshifhinga tsha u vhala tsho tiwaho**)

- Mbudziso

- U humbulela

- U dzudzanyulula:

- U humbulela: Ndi mini, Ndi ngani, Zwo qa hani

- U sengulusa

U nwala:

- U shela mulenzhe kha nyambedzano ya khetha thoho ine ya do nwala ngayo. (U nwala na mugudi) (**Tshifhinga tsha u vhala tsho tiwaho**)

- U nwala manwalo ano kwama ene muqe a tshaka dzo fhambanaho: dayari, lunwalo lwa vhushaka na u talutshedza zwithu.

- Manwalwa: u vhumba fhungo, zwiga, zwifhinga, matanganyi.

Munwalo:

- U nwalulula manwalo a re kha bodo, bugupfarwa, na kha garaa dza mushumo na zwiinwe nga ngona a tshi sedzesu kuvhumbele kwa jedere na u thalanganya maipfi kha u nwala ha u pomba.